

Till dig som lånar skollådan Folkskolan 1842-1962:

Skollådan består av två väskor och en cylinder.

I den ena väskan finns det kläder och den andra är fylld med böcker, arbetsblad och material ur våra arkiv. I cylindern finns det planscher med bibliska motiv.

Det är svårt att exakt tidsätta allt material i lådan eftersom vissa böcker användes som lärobok i skolan under en lång tid, exempelvis Lilla Katekesen (1842 – 1919).

Materialet i skollådan har huvudfokus på skolan kring sekelskiftet 1900 och fram t o m 1940-tal även om både äldre och yngre nedslag finns.

Debatten kring vad som bör läras ut har pågått länge, långt innan den första skolstadgan. Generellt kan man säga att debatten under 1800-talet handlar om att eleverna ska lära sig lydnad för överheten och att bli en god kristen. Under 1900-talet första hälft börjar fokus förskjuts till att eleverna ska bli medborgare som kan ta egna beslut i en demokrati.

Det centrala i undervisningen är länge kristendomskunskap, även om stadgar och planer anger att eleverna ska lära sig annat också. Det förtydligas dessutom i skolstadgan under slutet av 1800-talet att kristendomsundervisningen är det viktigaste. Först 1919 tar man bort katekesen som lärobok, men kristendomskunskapen är fortfarande en viktigt då man anger att undervisning istället ska utgå från Bergspredikan.

Förutom kristendomskunskap var det också viktigt att kunna läsa och skriva. Sen kom de fyra räknesätten och övriga ämnen. Det finns alltså en prioriterings ordning mellan ämnen.

Självklart påverkar också den enskilda lärarens kunskaper och synsätt undervisningen.

Det finns tips på hur du kan genomföra en skoldag, men det är upp till dig som lärare på vilket sätt du vill jobba med temat tillsammans med dina elever.

Det går också att arbeta utifrån övrigt material utan att man iscensätter en skoldag.

Om inte annan källa anges är materialet hämtat ur facklitteratur i skollådan eller Skellefteå museums arkiv.

Det är upp till dig som lärare att avgöra vad som är lämpligt att göra i undervisningssyfte.

Vi hoppas att lådan är inspirerande och väcker nyfikenhet både hos dig och dina elever!

Med vänliga hälsningar

Skellefteå museum

Förslag på vad man kan göra inom de olika ämnesområdena:

Kristendomskunskap: Grunden för den var katekesen, bibelläsning, och biblisk historia Välj en biblisk berättelse och berätta den för eleverna, eller utgå från någon av planscherna. Ställ frågor om det du berättat.

Svenska: Öva alfabetet genom att läsa det i talkör, eller ha högläsning ur läsebok. Öva in en enkel vers från någon av läseböckerna utantill och skriv av den. Öva rättstavning genom att läraren först säger ordet och eleverna skriver ner det. Prova skriva med bläck-pennorna, tänka på att de behövs väldigt lite bläck och att bläck är svårt att få bort om man spiller. Eller kopiera upp de laminerade exemplen på handstilsövningar och öva med blyertspenna.

Matematik: Börja med huvudräkning eller ge muntliga räkneuppgifter som eleverna ska svara med hel mening på. Exempel på uppgifter finns i "Lärobok i räkning" av Erik Ehlin, Det finns exempel på räkningsuppgifter för avgångsprövning för äldre elever, avsett för sista året i folkskolan.

Geografi: Översiktlig hela jorden och Europa, men med fokus på Sverige. Från och med 1919 fastställdes att hembygden skulle vara grunden för undervisningen.

Historia: Eleverna fick vanligen lära sig korta historiska fakta utantill. Exempelvis att rabbla kungalängder utantill.

Teckning: Kallades från början Linearritning, ämnet var nära kopplat till geometri. Undervisningen byggde på tavlor med uppritade linjer, figurer och föremål som eleverna skulle rita av. Det vill säga alla ska lära sig rita exakt samma sak lika dant. Använd någon av planscherna för undervisning i teckning från Hermods i Malmö.

Sång kallades från början kyrkosång och gick ut på att man skulle lära sig psalmer för gudtjänsterna. Från 1919 ingick även folkvisor och sånger om hem, hembygden, fosterlandet och årstider.

Slöjd fanns inte med som ämne från början men efter riksdagsbeslut förs de in som frivilligt ämne år 1878. Textilslöjd för flickor så som klädsömnad, stickning, spånad, vävning och flätarbete. Flickorna skulle även lära sig laga kläder. Vanligen hade inte pojkar slöjd från början och som ämne blir det inte obligatoriskt förrän 1955.

Gymnastik: Fanns med från början i stadgan från 1842 men brist på lokaler och redskap gjorde att det tog tid innan det genomfördes på alla håll. Den svenska skolgymnastiken kom att byggas på det så kallade Lingskasystemet som grundar sig på disciplinerade övningar som ska göras i bestämd ordningsföljd.

Tips på hur en skoldag kunde gå till:

Bänkarna ska stå i raka rader i klassrummet.

På lärarens kateder finns bläckhorn/penna och några böcker.

Barnen har på sig kläder ur lådan, det finns skjortor och förkläden.

Mössor och huvudduk användes bara utomhus.

Eleverna ropas eller rings in och ska då ställa sig på i ett rakt led utanför klassrummet.

Det är tystnad som råder.

Eleverna får marschera in och ställa sig vid sina bänkar. Läraren hälsar "Godmorgon barn".

Eleverna niger, bockar och hälsar "Godmorgon fröken/magistern".

En skoldag kunde börja med genomgång av närvaron och att läraren kontrollera att eleverna är hela och rena.

Före undervisningen var det vanligt att man sjöng en psalm och läste en bön, hur vida detta är lämpligt utifrån dagens skolverksamhet avgör du som ansvarig läraren själv.

Eleverna får ingenting göra eller ingenting säga utan att först ha fått tillåtelse av läraren

På tilltal svarar eleverna alltid med hel mening.

Det enda sättet att kalla på lärarens uppmärksamhet är att räcka upp handen. Den som svarar på en fråga, läser högt eller säger något reser sig alltid upp.

Eleverna sätter sig ner först när läraren talar om att det får göra det.

Undervisningen delas då, liksom nu, upp i olika block med rast och lunch emellan.

Ta hjälp av förslagen på vad man kan göra inom de olika ämnesområdena och de böcker som medföljer för att sätta ihop just din skoldag med dina elever.

Läs gärna läraren Stina Bäckström berättelse om hur en skoldag kunde gå till.